

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tractatio Synoptica De Iudiciis Ad Lib: II. Decretal: Gregorii IX.

**Herberstein, Ferdinand von
Tabarelli de Fatis, Donato Vincenzo**

Spirens., 1660

Titulus XIV. De Jurejurando.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11416

etione scripturarum. & alijs casibus. SUBIN-
 DE etiam citatio partis necessaria non est,
 ut cum instrumentum producitur ad so-
 lam instructionem Judicis. Similiter in-
 terdum etiam ante litem contestatam
 produci debent, de quo *L. 1. §. 1. & fin: ff.*
de edend: SCRVPVLVS hic resolvendus
 restat, an reus actori teneatur instrumen-
 ta edere, & quatenus tertio alicui instru-
 mentum edendum sit. Ad 1. Vide dicta
tit. 10. num: 2. ver. an si actor. Ad 2. vide *L.*
si quis ex argentarijs 6. §. unde apparet. Sed
 limitationes hæc lex admittit, quæ haben-
 tur ex *L. quadam. L. 2. C. de edendo. L. qui ac-*
cus: eodem. ADDO dictis instrumenta esse
 stricti juris, ac ideò interpretationem ex
 verbis eius desumendam esse, sed quem-
 admodum iis tantum prodest, qui ibi no-
 minantur, ita etiam non aliis obest, quàm
 qui in eo nominati sunt. Vide *Wesenbec:*
ad ff. h. t.

TITULUS XIV.

DE JURE IURANDO.

CASUS.

Alexander statuerat Lambacum
 diruere.

diruere. Ad id tendenti cum Anaximenes veniret obviam extra muros, deprecaturus suæ civitatis perniciem; Alexander eo viso suspicans quid esset petiturus: Iuro, inquit, me non facturum quod Anaximenes petiturus est. Iuramenti conscius Anaximenes: peto, inquit, ut Lampfacum diruas Alexander. Quæ ratione captus Rex, iurejurando compulsus est iervare, quos demoliri statuerat. *Eras. lib. 6. apophth.* Quæritur, an obligationem servandæ urbis induxerit Alexandri iuramentum. *Reposita petenda ex num. 6.*

I.

Quia per iusjurandum nonnunquam rei dubiæ fides inducitur nempe aliter legitimis probationibus deficientibus. *cap. fin: h. t.* estq; maximum litium expediendarum remedium, *L. 1. ff. h. tit. & c. omnis controversiæ finis, cap. & si Christiani 26. ver. homines. h. t.* ideo inter probationum species meritò numeratur. Est autem

tem jusjurandum Divini Numinis assum-
 ptio in testimonium, ad fidem faciendam,
 vel promissionem firmandam. Est vera
 probationis species, quia est revera rei
 dubiæ per legitimos modos facta osten-
 sio: *L. admonendi ff. h. t.* insuper præsum-
 ptiva probatio est, quæ semper rem dubi-
 am suapte natura præ se fert, ut nomina-
 tim habetur in *L. Sancimus ult: Cod. ad L. Iul.*
Repet: quâ credendum juramento dicitur,
quia lex non præsumit quemquam esse.
 Divini timoris immemorem, & vide e-
 andem constitutionem in *Decreto Grat:*
Can. Sancimus. 1. q. 7. & similiter jusjuran-
 dum reliquis probationibus comparat:
Alex: III. in cap. 2. de prob. ibid. cum aliæ le-
gitima probationes deesse noscantur, & text.
in cap. mulieri probationes alias non habenti de
jurejur: in L. fin: C. de fid. com: cuius religio e-
lecta est nullis alijs probationibus requisitus, in
L. Tutor in prin: ibi omnibus probationibus ali-
is deficientibus ff. de jurejur. NEGATIVAM
 tuetur Dec: ad hanc rubr: *n. 11.* quod ita
 senserit Ulp: in *L. sed et si possessori §. ult. ff. de*
jurejur: ubi sic perinde haberi quod probatum
est, atq; si probatum esset. Et in L. non erit §.

L

dato

dato. ff. eodem: ibid. sic. quasi satis juratum
 iurejurando constat enim quod perinde, ac
 quasi tale est illud simul esse improprie tale
 L. 1. cum not: ff. de recept. Iterum probant
 adversarii: ex cap. 1. §. similiter si de invest.
 seu his ver: si verò fidelis in possessione incremen-
 ti fuerit, non oportebit eum investituram pro-
 bare, sed jurare: porrò adversativa illa, sed
 satis declarat, aliud probationem, aliud
 juramentum esse. Cumq; hæc satis esse
 non viderentur adjungunt ridicule ex
 Paulo tex. in L. Lucius. ff. de condit. & demon-
 strat: sic enim arguunt. Si non est in homi-
 nis potestate, ut se filium probet. cit. L. Lu-
 cius. est tamen in potestate, ut se filium ju-
 ret, necessariò sequitur juramentum pro-
 bationem non esse.

Addunt præterea authoritates & leges
 quibus suaderi videtur, legitimas proba-
 tiones eas duntaxat esse, quæ aut testi-
 bus constant, aut literis, aut confessione
 cap. ad abolendam. juncta Gl: ver. deprehensio-
 haret. L. contra negantem. cum Gl: ver. proba-
 tur. C. de L. Aquil.

Adducunt etiam rationes, quibus
 dem comprobari videatur, quarum altera

ram discussimus sup. tit: ii. Juramentum scilicet non esse verè & propriè probationem, quod magis ab onere probandi levamen sit. *L. cum qui in princ: ff. de jurejur.* Altera ratio rei, de qua agitur magis propria est. Actore enim non probante (aiunt) reus absolvi debet. *cap. inter dilectos. in fin: de fid: instr:* contra ergo probante actore reus condemnandus est: reus autem ex juramento non condemnatur, *cap. ult. de ijs quæ vi metusvè. cau. si.* igitur juramentum probatio non est. Deniq; si juramentum verè & propriè dicatur esse probatio, sequitur jurantem, quasi testem esse in propria causa *arg: cap. in omni. de testibus cap. per tuas de probat.* id autem est absurdum. *L. Nullum ff. de testib. L. in omnibus. C. eod: can: nullus 4. q. 3. ergò.*

2. Verum non habet hæc sententia fundamentum, quod non facilè subvertatur, nam ad illud Ulp. *cit. L. sed et si possessori.* Dico Pauli intentionem aliam non esse, quàm quòd velit, eundem esse juratoriae cautionis effectum, ac cæterarum probationum, unde (inquit) *perinde haberi quod juratum est, atq; si probatum esset.*

L. 2

hoc

hoc est, perinde debere restitui quæ possi-
 dentur ac si alio quopiam modo proba-
 tum esset, quocircà nihil aliud deduci-
 tur, quàm jurisjurandi, reliquarumque
 probationum æqualem esse virtutem. Et
 quoad *text. cit. §. dato.* nemo non videt
 dictionem quasi resolvi in causalem. *Data*
inquit, jurejurando non aliud quæretur quàm
an juratum sit omiſſâ quæſtione, an debeat
quasi satis probatum sit jurejurando: hoc est,
quia satis probatum sit jurejurando. addo hu-
ius dictionis eam esse potestatem subinde
ut veritatem præ se ferat: sic enim legitur
in Evangelii: Iohan: 1. quasi unigeniti à Patre.
in cap. Parochianos junct: Gl: quasi debitum de
decim. Ad argumentum ineptius ex L. Luc-
ius deductum responderi potest ex iis, quæ
adfert. Manc: cap. 9 ad rubr. de prob. nempe
rejectas in eo casu à testatore præsumpti-
vas fuisse probationes quale juramentum
est. Alciat: tract: de præsumpt: in pralud. p. 1.
n. 4. Ad rationem desumptam ex L. cum
qui, responsio patet ex dictis tit: 11. Ad
teram, quod ex probatione reus condem-
netur, non autem ex juramento: Dic-
aliud non inferri, quàm quod juramen-
tum

tum non sit plena & perfecta probatio: At non sequitur, juramentum non sufficit ad condemnationem, ergo verè & propriè probatio non est, nam unius etiam testis depositio ad eandem non sufficit, quæ tamen verè & propriè probatio est: aliud ergo est probationem esse plenam, aliud propriam, nam plenitudine quantitas, proprietate verò qualitas importatur; non igitur valet argumentum, *est imperfecta aut minus plena probatio, ergo minus propria*, nam & speciem equi imperfectiorem esse quàm hominis, sed non minus propriam, notum est. Ad postremum deniq; patet efficax non esse, cum eodem modo jurans testis sit, etiamsi diceremus aut fateremur jusjurandum impropriè probationem esse. ADDO nihil fortè absurditatis habere, esse quandoq; aliquem in propria causa testem, id enim & jurifurandi religio patitur. *arg: L. 1. ff. de jurejur.* & tum Legis tum Judicis authoritas, nec non partis deferentis consensus: sibi enim imputare debet, qui juramentum detulit. *argum: L. si quis in conscribendo. C. de pactis.*

3. Juramentum autem defertur vel litem decidendæ causâ, vel extra litem, contractuum, negotiorumq; confirmandorum gratiâ. Quod extra litem negotiis firmamentis interponitur, ex natura sua vim confirmandi contractum non habet, quia ex natura sua solum habet, ut obliget ex virtute religionis, nempe ut verum esse id præstet pro quo DEUM quasi fidejussorem & testem adhibuisti, hoc autem solum fieri potest, etiamsi ipse contractus & promissio se nullam vim aut robur habeat: ex natura rei enim, quando fidejussorem adhibes contractui, si sit de se nullus, non accipit valorem aut firmitatem ex adjuncta fidejussione: atqui juramentum promissionum aliud non est, quam fidejussio divina, quæ licet obligationem maiorem adferat quam humana fidejussio, non tamen imputat naturam contractus magis quam humana. Et præterea id clarè cernitur in juramento de usuris solvendis, quod promissionem non facit esse in se validam, & tamen obligat, non ex virtute Justitiæ, sed religionis tantum: *Vasq; de testam: cap. 3. dub. 2. Suar: de juram: lib. 2. cap. 29.* Unde si juramentum

mentum vim aliquam habeat ad confir-
mandum contractum, sine dubio id habe-
bit ex dispositione juris humani: pro cuius
quæstionis decisione: an scilicet jus huma-
num dederit ei aliquod particulare privi-
legium ad hunc effectum producendum.

4. Refero sententiam comunissimam:
nempè contractos irritos principaliter
ob favorem publicum, juramento non
confirmari; quando tamen secundariò
prohibentur ob publicam utilitatem, pri-
mariò autem ob utilitatem privatorum,
juramento confirmari. Hæc quidem quo-
ad illa verba communis est, nam pleriq;
dicunt confirmari juramento: sed non a-
deò communis quoad rem significatam,
nempè secundum eam significationem,
ut scilicet eo accedente contractus fiat va-
lidus in se, & in ratione contractus, ita ut
sublatâ obligatione juramenti maneat
adhuc obligatio contractus: nec enim hoc
exprimunt ita clarè DD. Tenet tamen in
hac stricta significatione, Panor. *l. cum con-*
ting: de jurejur: n. 8. & q. 2. n. 9. fundamētum
sententiæ suæ desumens ex parte jurantis,
quod nullus privatus possit renunciare fa-

vori publico, seu favori legis immediatè
 prospicientis bono communi. *L. jus publi-*
cum ff. de pactis. cap. si diligenti de foro compet.
 & quod talis actus utpotè bono commu-
 ni obsistens, hoc ipso sit contra bono-
 mores naturales, ut proinde juramentum
 illi adjectum, obligationem nullam in-
 ducere possit. *cap. non est obligatorium. de R.*
1. in 6. secus si contractus principaliter
 prohibitus fuerit ob utilitatem privatam,
 & bonum cuiusq; civis, tunc enim, ut di-
 xi, juramento firmari potest, per *cap. 2. de*
pactis in 6. & Authen: Sacrament: puberum. ubi
 contractus favore minoris nullus jura-
 mento confirmatur, & *cap: cum contingat.*
h. tit. ubi alienatio fundi dotalis favore
 mulieris nulla similiter juramento con-
 firmatur. Ratio quia unusquisque potest
 renunciari favori pro se per legem intro-
 ducto. *cit: cap. si diligenti: & præjudicium*
 boni comunis cum eo casu sit modicum.
 Jus Canonicum non curat. Confirmatur
 itaq; contractus, nisi reprobatus sit odio
 creditoris in cujus favorem præstatum
 quia in eo fit turpitudò: nam licet jura-
 mentum servandum sit, donec relaxetur

ne DEUS in falsum testem adducatur, tamen tunc contractum non confirmat, ne sit vinculum iniquitatis. contra *cap: quanto: 18. h. t.* debet autem turpitudine ista esse de jure naturali vel divino: nam si sit de jure humano, juramentum confirmat contractum, quia supplet vitium. *cap: quamvis de pactis. in 6.* purgatq; vitium nullitatis jure civili inductæ, facitq; ut occasione juramenti eodem loco sit, quo esset, si juseum non reddidisset irritum. ita Panor. quem sequitur *Mol: disp: 148.* Sanch: *lib: 3. de jure. cap. 12. n. 11.*

5. Sed reverà stando in jure, videtur omninò probabilius contractus civili jure nullos non confirmari juramento, eo modo, quo hæc sententia explicat: & probò. quia nullum habemus certum hujusce rei ex jure fundamentum. Nam jus Canonicum nec potuit, nec voluit contractus reddere validos: prior pars ostenditur, quia civiles laicorum, contractus non subsunt dispositioni juris Canonici, nisi quatenus hoc requirit salus animarum, ut suppono ex *lib: 1. decret. tit. de constit.* & video passim placere recentioribus

Theologis, qui in temporalia laicorum, potestatem directam Ecclesiæ negant, & indirectam tantum concedunt, eamque quæ necessaria est, ad dirigendas animas ad salutem æternam: atqui ad bonum regimen animarum non est necesse, ut iuramentum confirmet contractum: sufficit enim, ad salutem, ut iuramentum ipsi servetur, & hoc quod iuramento promissum est, præstetur: ergo non est cur dicamus, leges inducentes inhabilitates in contractibus, authoritate potestatis Ecclesiasticæ tolli posse, & propter solum iuramentum reddi habiles eos, qui à legitima potestate seculari, redditi sunt inhabiles. *Quod si agatur de legibus, quæ tantum irritant quo ad actionem parietam in foro civili, & relinquunt contractus validos in foro conscientiæ, putamus posse Ecclesiam statuere, ut iuramento adhibito tales contractus validi sint, quia potest expedire ad salutem animarum, & promovendam pietatem, ut iudex sæcularis cogat eos, qui obligantur naturaliter ad servanda pacta vel promissa, quando jurarunt ea præstare, & ad hoc concedere actionem & similia re-*

lia remedia, ad obtinendum quod debetur, & ut cum lege civili non statuatur talis coactio, Ecclesiasticâ statuatur, debeatq; Judex secularis, cum res sit, quæ ad salutem & pietatem animarum pertineat, Ecclesiasticæ potestati hac in parte obtinere. Verum ut hoc argumentum probaret, oporteret hic examinare prius, an contractus jure civili pariant obligationem naturalem, sed quia id non est hujus loci: sufficiat nobis probare, de facto id non esse statutum jure, quia jura quæ citantur non amplius in rigore probant quàm juramentum ob **DEI** reverentiam servandum esse, nam in *cap: cum conting: de jurejur:* tantum statuitur juramentum esse servandum, etiamsi legitimæ Sanctiones, id est, leges civiles tales contractus improbant. Ergo ex illo textu nihil habetur solidi. Neque obstat Auth: *Sacramenta puberum C. si adversus veditorem.* quia ibi Imperator tantum statuit. *Sacramenta puberum spontè facta super contractibus rerum suarum non revocandis immobiliter custodienda esse; non autem dicit contractus confirmari.* Minus officit *cap: quamvis de pactis in 6.* quia verba

illa si pactum juramento firmatum fuerit, sonat tantundem ac si dicas, si pactum juratum fuerit, aliquid enim firmamento firmare, idem est, quod jurare sive assertorie sive promissorie. Pontius lib: 12. de matr. cap. 8. §. 7. *Hac autem spectato juris rigore.*

6. Cæterum spectata consuetudine probabilius censemus, contractus aliquos jure civili invalidos juramento confirmari, & non solum juramentum esse validum & servandum, sed etiam aliquam obligationem distinctam ab obligatione juramenti in contrahente oriri: hæc sententia placet, tum quia communis DD. ut supra diximus n. 4. tum quia praxi penè Orbis munitur: non judico autem in materia practica à communi usu & interpretatione legum esse recedendum, praxim communem testantur Mynsing: cent. 3. observ: 10. Gail: lib. 2. obser: 38. & alij passim: & quidquid sit de rationibus à nobis allatis videtur respublica Christiana admisisse istam Authenticam, & Pontificias constitutiones eo modo, ut occasione juramenti aliqua maior vis tribuatur contractibus jure tantum positivo nullis quam jure naturali.

tur ali irritis, v. g. quod plùs obligetur mulier, quæ consensit in alienationem fundi dotalis & juramento obstrinxit se ad non revocandum, quam ille, qui usurario juravit usuras se soluturum.

7. Juramentum, quod litis decidendæ gratiâ interponitur, tres sub se species comprehendit: Voluntarium, necessarium, & judiciale. Voluntarium est, quod extra iudicium pars parti defert, sic dictum, quòd non nisi ex ejus, cui defertur, voluntate suscipiatur. *L. 1. 2. 3. h. t.* nisi fortè inter partes conventum sit, ut ab eo, cui defertur, præstetur: tunc enim ab eo præstādum erit, sicut & semel susceptum, ab eo, cui defertur, præstari debet, nec potest referri. *L. jusjurand: 17. ff. eod:* quia licet ab initio sit voluntarium, tamen ex conventionem aut susceptionem fit necessarium, & hoc parit exceptionem reo, si is juraverit, *L. 6. & 9. ff. eod:* daturq; etiam successoribus tam in rem quam in personam. *L. 7. ff. eod:* Actori verò, si ipse juraverit, parit actionem in factum. *L. Actori C. de reb. cred:* vel actionem ex contractu, si de ipso contractu juratum fuerit, *L. si duo §. §.*

§. §.

§. si quis juraverit ff: eod: Judiciale juramen-
 tum est, quod in iudicio à parte parti de-
 fertur approbante Iudice. L. delata C. de
 reb: cred: Dicitur iudiciale à loco, in quo
 præstatur: nõ est autem necessarium, quia
 & liberè suscipitur, & ab eo, cui delatum
 est, referri potest. cap. fin: ver. quamvis h. t.
 L. iusjurandum 34. §. ait prætor. 6. ff. eod: ni-
 si & simul iusserit Iudex præstari juramen-
 tum: alterutrum tamen facere cogitur,
 aut inquam jurare, aut iuramentum re-
 ferre, quando Iudex illud detulit, nisi sol-
 vere malit. cit. §. ait prætor. Quia manife-
 stæ turpitudinis & confessionis est, nol-
 nec jurare, nec iusjurandum delatum re-
 ferre. L. manifesta. 38. ff. eod: nisi fortè sub-
 sit iusta causa recusandi, veluti si quis à te
 exigat iuramentum de facto alieno, quod
 iustè ignoras, non teneris jurare, nec iu-
 ramentum tibi delatum referre. L. Mar-
 cellus ff. rerum amotarum. Similiter actor
 qui plenè probavit intentionem suam
 non tenetur iuramentum sibi à reo dela-
 tum præstare vel referre. cap. 2. sup de pre-
 bat. Quia tunc actor sufficienter de iure
 suo docuit nec iuramento indiget. Simili-
 modo

modo si actio proposita talis sit, quâ reus conveniri non possit, non tenetur reus præstare juramentum ab actore sibi delatum, vel illud referre. Quod si verò juramentum delatum referatur, cōmuniter præstandum erit ab eo, qui detulit: aliàs vel super principali causa ulterius non audietur. *L. jusjurandum 34. §. datur h. t. vel auxilio provocationis secluso super ea cōvictus censetur.* *L. generaliter 12. §. 1. C. de reb. cred.* Nec immeritò cūm non debeat displicere conditio jurisjurandi quam detulit prius, cit. *L. jusjurandum. §. ait prætor.* DIXI communiter, quia **D I F F I C U L T A S** est, an jurisjurandi judicialis à JUDGE approbati justa causa recusandi futura sit, si ab actore, qui nullo modo intentionem suam probaverit, deferatur. Affirmat Panorm. *cap: fin. quamvis. h. t. & alij.* I. quia actore deficiente in probatione reus etsi nihil præstiterit, obtinere & omninò absolvi debet. *cap: fin: cit. L. qui accus: C. de edend. excepto casu, quo quis propriam scripturam neget, ut docet Novell: 73. de instr: caut: §. si tamen quisquam. 2.* Quia actore plenè probante non tenetur actor
jura-

jurare tametsi ei offeratur juramentum a reo. ergo similiter neque reus jurare tenebitur, ubi actor nihil probavit. At nos negativam opinionem amplectimur multarum legum auctoritate permoti. 1. *L. Tutor ff. de jurejur:* quæ sic habet. *Tutor pupilli. ait Jurisc: omnibus probationibus deficientibus jusjurandum deferens audiendus est.* 2. *Ob L. ult. C. de fideicom:* ubi hæres jurare compellitur, si fideicommissum aliunde probari non possit. 3. *Ob L. generaliter C. de reb cred: & jurej:* ubi dicitur etiam in principio causæ (quo tempore sanè nondum est probata) jusjurandum offerri posse. 4. *Ex L. manifesta C. de jure deliberandi:* ubi revera non distinguitur, an actor probaverit nec ne, sed manifestæ turpitudinis & confessionis esse dicitur, nolle jurare aut juramentum referre, nam is, cui juramentum offertur, testis, & Judex in causa propria constituitur. *L. ult. C. de fideicom:* Unde si jurare recuset, confiteri videtur se malam causam habere. **N E Q U E** obstant argumenta in contrarium allata: nam ad primum dico solùm verum esse hoc sensu, quod reus nihil probare teneatur: non autem

tem quod non jurare. Ad 2. Dico hæc esse dissimilia: quia cum actor plenè probavit, jam de jure suo docuit, nec juramento indiget, quia est causa satis liquida, sed ubi nihil probavit, & is contendit sibi deberi, reo id negante res est dubia, unde juramento oblato decidenda est. SED QUID SI REO offeratur juramentum ab actore, qui conatus est intentionem suam probare, & re ipsa aliqualiter probavit, non tamen sufficienter: jurabitne? R. Quod sic: quia leges sup. cit. quibus constituitur, ut is, cui juramentum defertur ab adversario, illud subire cogatur aut referre, non distinguunt, utrum is qui juramentum offert nixus fuerit probare nec ne, & ratio legis æquè urget pro utroque casu: quod videlicet manifestæ turpitudinis & confessionis sit, ubi in causa propria testis & Judex aliquis efficitur oblato sibi juramento, nec jurare velle nec juramentum alteri referre. Et hæc quoad primam juramenti speciem.

8. Juramentum necessarium est quod in causa dubia à Judice defertur reo, vel actori propter defectum plenæ probatio-

nis.

nis. *L. admonendi 31. ff. h. tit.* dicitur necessarium, tum quia à Judice necessario deferendum, si partes petant, tum etiam, quia ab eo, cui delatum est, necessario subeundum. *L. generaliter. §. 1. in princ. C. de rebus credit.* nisi & hic justa recusationis causa subsit. *cit. L. generaliter.* ut si auctore plenè probante, reo nihil, Judex illud auctori deferat. **DIXI** in conclusione Reo vel auctori, quia sunt qui juramentum hoc supplementorium probationis reo, sunt qui auctori deferendum existimant. Qui reo deferendum censent, sequentibus moventur argumentis. 1. *L. cit. admonendi* ubi patet juramentum delatum fuisse reo. 2. *ex cap. ult: h. tit.* ubi similiter reo ad purgandum innocentiam deferendum esse Pontifex mandat. 3. ex *L. favorabiliores de reg. jur.* ubi dicitur favorabiliores esse reos quam auctores. 4. Quia post publicatas attestaciones non licet auctori novos testes producere super eisdem capitulis *per Authent. ut qui semel C. de probat: Clem: 1. de test:* ergo multò min⁹ producere in testem seipsum licebit, quòd fit cùm juramentum auctori defertur, & is jurat; videtur enim esse testis in

ffis in causa propria p *L. ult. C. de fideicom.*
 Qui verò actori deferendum putant, fun-
 datur in eo, quod juramentum hoc defe-
 ratur in supplementum probationum cum
 videlicet semiplenè probatum est, ita ut
 magna sit præsumptio contra reum, tunc
 ergo actori deferendum asserunt. Sunt
 etiam qui rem hanc Judicis arbitrio com-
 mittant ob *text. in cap. ultim: §. Sanè de ju-*
rejur. ubi sic. *Nisi Iudex facti & personarum*
circumstantiis consideratis actori deferendum
esse putaverit. Nos hac in re statuimus: ne-
 quaquam reo deferendum esse juramen-
 tum sed actori, si hic semiplenam proba-
 tionem attulerit per regulam generalem.
L. bona fidei. & text. in cap. ultim: §. 1. de ju-
rejur. quatenus ibi Pontifex dicit, *nisi Iu-*
dex actori potius quàm reo deferendum putave-
rit. Atqui si actori aliquando deferendum
 est, hoc sanè casu, quo semiplenam pro-
 bationem attulit. Ergo actori & non reo
 deferendum erit. Et confirmari potest sen-
 tentia nostra, ex eo, quod nulla ratio effi-
 cax appareat, ut Iudex potius reo juranti
 in causa propria credat, quam actori, qui
 jam de jure suo aliqua ex parte docuit,
 & pro

& pro quo maior est præsumptio veritatis quàm pro reo, modo ut dictum, Actor non minus quàm semiplenè probaverit, aliàs locum habet regula *L. qui accusare C. de edendo. Actore non probante reus absolvitur*, aut ad summum in casu quo actor minus quàm semiplenam fidem fecerit, reo juramentum præstandum erit, ad purgandum adversus se conceptam suspicionem, ut habetur toto *tit. de purg. Can.* Sed non propterea licebit reo juramentum, sic delatum, referre. *cap. fin. h. t. v. famosa.* quia cum juramentum actoris tantum semiplenè probet, non efficeret cum prioribus probationibus minus quàm semiplenis plenam probationem, ut bene & doctè Panor. Sed quid si re fideq; pares sint, utri deferre debet iudex iusjurandum? Respondeo reo potius quàm actori, quia proniores esse debemus ad liberandum quàm ad condemnandum. *L. favorabiliores. 125. ff. de R. I.*

9. Porrò proficit iusjurandum supplementarium quacunque in causa deferatur, quæcunq; sit actio, in rem, in personam, in factum, pœnalis, præjudicialis, aut quæ

visalia; quia in *L. bonæ fidei. 3. h. t.* habetur
 sic: *In bonæ fidei contractibus, nec non in cæteris
 causis inopia probationum per Iudicem jureju-
 rando causa cognita res decidi oportere:* in ci-
 vilibus scilicet causis, non autem crimina-
 libus criminaliter intentatis, instituta sci-
 licet actione ad publicam vindictam: Di-
 co *criminaliter intentatis:* quia de crimine,
 si civiliter agatur instituta scilicet actione
 ad utilitatem privatam locus est juramen-
 to suppletorio: ut proinde ita interpre-
 temur *L. 3. ff. de jurejur. & cap. ult. eod:* ut
 de causa criminali civiliter intentata in-
 telligantur: id quod significat verbum
 actionis utroq; in loco usurpatum, nempe
*incit: L. 3. pænali actione & in cit. cap. pen. fa-
 mosa actione;* ubi enim criminaliter agi-
 tur, dicitur potius accusatio quam actio.
*L. 7. de crimine. C. ad L. Cornel: de fals: & fa-
 nè in causis criminalibus ita servatur, ut
 siquidem reus sit confessus vel convictus,
 condemnetur. L. qui sententiam. C. de pænis.*
 Ad illud *L. in bonæ fidei* nempe *& in cæteris
 causis.* de causis pecuniariis intelligenda
 non dubito. Sed quid si causa sit matri-
 monialis? non refert: nam præjudicialis
 hæc

hæc est actio, quâ quæritur maritus quis sit nec ne, uxor, sponsus, sponsa sit nec ne, vide L. 2. ff. de sponsal: quàm tamen rectè temperant doctrinam, ut affirmanti matrimonium contractum deferatur, non neganti: iniquissimum enim foret, si negans jurasset, sanctissimum vinculum pretextu jurisjurandi dissolvi, *cap. Lator de sent: & rejud: Covar: p. 1. de spons: n. 25.* An si peieratum sit causa retractari possit? Dico siue voluntario siue necessario juramento causa decisa sit; retractari non potest pretextu perjurii. L. 1. C. h. tit. L. admovendi 31. ff. eod: nisi in ipsa delatione conventum sit, ut si pateret peieratum esse, causa retractetur. Donel: in L. 1. C. de rejurand: aut legatarius deferente hærede juraverit, sibi quid relictum, postea patuerit relictum nihil esse. L. ult: C. v. g. hæres petebat à te 100. tamquam à defuncto credita: jurasti credita non esse; postea prolato Chirographo patet credidisse esse; vel contra jurasti te credidisse patri meo 100. postea reperta apocha patet soluta esse, causa retractari potest. Similiter cum minor detulit & captus est, L. 9.

§. si minor: ff. eod: denique cum juratum est
 in fraudem creditorum. eadem L. 9. § sed
 & si quis. Ceterum causa, jurejurando à Ju-
 dice delato, decisa, facilius retractatur, ut
 si quis nova instrumenta reperisse se di-
 cat, quibus nunc solis ufurus sit, L. admo-
 nendi. Cuiac: 18. observat: 35 Ratio eius rei,
 cur facilius judiciale, difficilius volunta-
 rium retractetur, est: quod voluntario
 conventio inest, quâ id agitur, ut sive ri-
 tè juratum, sive peieratum fuerit à lite &
 controversia discedatur: Judiciali nulla
 huiusmodi conventio inest. Voluntari-
 um duo continet: Religionem & con-
 ventionem. Judiciale religionem tantum
 L. 1. L. 25. ff. eod: 10. Cum verò retracta-
 tur iuramentum id ipso jure fit ante om-
 nem judicis sententiam, quemadmodum
 accidit cum sententia lata est ex falsis in-
 strumentis. L. 1. 2. 3. Cod. si ex falsis instr: ex
 falsis allegationibus. L. si prator 75. ff. de jud:
 L. 1. 2. 3. C. si fals: alleg: tut. excus: sit ex fal-
 sis testimoniis. L. Divus 33. ff. de iud: Cuiac:
 in para. C. si ex fals: instr: Si peieratum fueri,
 impunè id est peieranti? A S S E R O: ordi-
 naria perjurii pœna nulla est, contempta
 enim

enim religio satis DEUM ultorem habet
 L. 2. C. ad L. Iul: majestatis. Vindicatur ta-
 men extra ordinem. L. 33. §. ult: de jurejur
 ex quo sequitur juramentum deferri non
 posse, ille enim teste August. qui homines
 provocat ad jurandum sciens peieraturum vi-
 cit homicidam: quia homicida corpus occisurum
 est, ille animam imò duas animas, & eius quem
 jurare provocavit & suam, & subdit: Scire-
 rum esse, quod dicis, & falsum esse, quod illi-
 cit, jurare compellis? ecce jurat, ecce peierat-
 ce perit. Tu quid invenisti imò & tu perijisti, quia
 de illius morte te satiare voluisti, ita tex. in
 ille qui hominem. 22. q. 5.

II. Utilis ad rem nostram quaestio est,
 quo tempore hujusmodi juramentum
 deferendum sit, utrum nempe post con-
 clusionem in causa peti à litigatoribus
 possit, & à Judice deferri, si ante conclu-
 sionem in causa petitum non fuerit. A-
 SENTIMUR Salic: ad Leg. bona fidei. C. de
 reb: cred: non quidem eo argumento mo-
 ti, quod ipse sumit ex L. generaliter C. de re-
 bus cred: & jurejur: quia non deciditur ea
 lege juramentum peti posse ut deferatur
 post conclusionem in causa, sed deciditur
 eate

eâ lege, sive initio causæ offeratur iuramentum, sive in medio, sive in fine, illud esse ab eo subeundum, cui est delatum, ne si fortè moriatur, hæres, qui jurare non potest, ea probatione destituatur.

Movemur ergo altero argumento, quo ipse utitur, nempe ante conclusionem in causa, neq; litigatores neq; iudices scire posse, utrum iuramento suppletorio opus sit: quando & post publicatas attestationes usque ad conclusionem in causa multa produci possunt. Deindè quod omni tempore litigatori liceat Iudicis officium implorare, ut id decernat, quod æquitatis ratio postulat. Atqui æquitatis ratio petit, ut in dubiis causis inopia probationum causa iurejurando delato decidatur, ut patet ex cit. *L. bonæ fidei, & cap. ult. h. t.* ergo nihil opponitur, cur omni tempore litigator id petere non possit. Deniq; movemur ex eo quod habetur in *cap. cum Ioannes. de fide instrum: in seq: ver.* Non obstante, quod interrogatio à Iudice facta fuerit, postquam à partibus extitit in causa conclusum cum Iudex usq; ad prolationem sententiæ universa rimari debeat, & possit interrogare de factis

M

quo-

quoties dubitationis aliquid occurrit. Atque
 his patet robur sententiæ nostræ, quam
 etiam tuetur Gail: asserens in ipsa Impe-
 riali Camera eam esse receptam commu-
 niter. Fateor quidem post conclusionem
 in causa non esse amplius locum proba-
 tionibus, si agatur de probationibus tes-
 tium, vel instrumentorum, sed quom-
 nens Judex jurejurando causam deciden-
 possit nihil impedire potest conclusio in
 causa, neq; enim hæc est probatio litiga-
 toris, sed Judicis potius ad veritatem in-
 dagandam provisio.

TITULUS XV.

DE PRÆSUMPTIONIBVS.

CASUS.

VENIT ad Ioannem Caroli IV. Pa-
 trem, qui diceret; si præmi-
 aliquod statuatur, se sublaturum ve-
 neno Henricum Carinthiæ Ducem
 cui de Regno Bohemiæ fuit cum lo-
 anne contentio. Quid Ioannes
 me, inquit, inscio Henricum inter-
 em